

ZAGREPCANKI LJILJANI PRANJIĆ (53) RAK DOJKE VRAĆAO SE PET PUTA. ZA NEDJELJNI JE PISALA DNEVNIK OD KRAJA VELJAČE DO KRAJA TRAVNJA, U VRIJEME IZMEĐU KEMOTERAPIJA I SITUACIJE S KORONAVIRUSOM

Moj dnevnik borbe s neprijateljima koji počinju na K

“Moj prag doživio je toliko ljubavi u ovih 50 dana. Dostavljaju se juhice i maskice, ananasi i jagode, špinat i klice, ručkovi u tri slijeda... Plačem”

✍ Lada Novak Starčević

📷 Boris Kovačev/Hanza Media

Zagrepcanka Ljiljana Pranjić (53) u rujnu 2000. godine bezbrižno je otišla na operaciju pomicne tvorbe u dojci. Bila je veličine badema i nitko nije sumnjao na rak. Imala je 33 godine, kako kaže, cijeli svijet je bio njen. U njezinoj obitelji nije bilo tumora, uvijek je bila zdrava... Rak i smrt za nju su bili pojmovi koji s njom nisu imali puno veze.

“Kad sam se probudila iz anestezije, u sobu je ušao kirurg. Rekao mi je: ‘Nalaz je, nažalost, pozitivan’. Riječ pozitivno do tada je za mene imala isključivo pozitivno značenje. No, tog sam dana ušla u svijet u kojem je taj pojam negativna pojava”, prisjeća se.

Ljiljana se rak dojke vraćao još četiri puta, posljednji put početkom ove godine, i ona je trenutno ponovno na kemoterapiji. U posljednja dva mjeseca u njen život ušetao je još jedan neprijatelj - koronavirus. Ljiljana je cijelo vrijeme vodila dnevnik.

➔ nastavak na sljedećoj stranici

25. veljače

U životu je sasvim dovoljan jedan K da radi probleme, a ja ih sada hendlam dva: kemoterapiju i koronakrizu. Ovo mi je peta kemoterapija u životu u zadnjih dvadeset godina i mislila sam da znam sve, kako ću reagirati, kako ću se ponašati, kako se najbolje pripremati. Mislila sam da me ništa više ne može iznenaditi. Znaite onu poslovicu - ako želite zabaviti Boga, ispričajte mu svoje planove...

Moja dva K stapaju se najneobičnijim stjecajem okolnosti. Danas sam otišla na prvi ciklus kemoterapije. Otrpao me moj prijatelj Bruno i sa mnom čekao da lijekovi dođu iz centralne ljekarne. Atmosfera je bila opuštena, koliko opuštena može biti jedna onkologija.

Oko podneva je objavljeno da je zabilježen prvi slučaj zaraze Covidom-19. Promjena atmosfere bila je gotovo opipljiva. Kao da su se s treskom pala i zatvorila velika čelična vrata. Pooštreni su svi uvjeti iste sekunde. Kad sam predvečer izašla z glavne zgrade, sve je bilo pusto. Bilo je nešto sablasno u zraku. Nisam u tome momentu povezala da moje kemoterapije i koronakriza imaju isti datum "začeca".

27. veljače

Zadnjih dana sam malaksala i bavim se sobom. Vijesti o koroni prolaze pored mene. Otišla sam na plesnu probu moje plesne skupine udruge Sve za Nju i bila ponosna što vježbam usprkos mučnini. Slavili smo rođendan moje prijateljice i svi su bili sretni što sam prisutna i što mogu slaviti s njima tako brzo nakon terapije.

Nabavljam periku, izučavam video tutorijale kako vezati maramu kao što to rade Afrikanke, raspitujem se gdje ću dati iscrati obrve kada mi otpadnu moje.

4. ožujka

U desetak dana sve se okrenulo naglavačke.

Na svim prijašnjim kemoterapijama imala sam sreće i leukociti su se dobro držali. Ali 2015. godine nakon zadnjeg ciklusa kemoterapije dobila sam visoku temperaturu i završila tjedan dana u bolnici. Strašno mi je teško pao taj boravak na hematologiji. Moji su se leukociti bili brzo oporavili, ali su me iz predostrožnosti držali tjedan dana. Osjećala sam se kao u čistilištu.

Ljudi koji umiru u sobama na kraju hodnika. Zajednička kupaoonica i jedan stariji čovjek koji je redovito sjedio u pelenama na stolcu u kupaonici. Meni je to bio horor.

Odlučila sam ovoga puta biti jako oprezna i ne dozvoliti si bilo kakvu infekciju. Kemoterapija ruši leukocite i ostajem bez obrane od bilo kojeg vanjskog nevidljivog neprijatelja.

Inače sam jako taktilna osoba i s mnogim prijateljima rado se grlim i ljubim, ali s prvom kemoterapijom nametnula sam si embargo na rukovanje, zagrljaje, poljupce, bilo koji dodir. Ljudi krenu prema meni, a ja ispružim ruku u znak stop. Osjećam se zadnjih dana pomalo kao Grinch.

10. ožujka

Ni u ludilu mi nije palo na pamet da će moje ponašanje uskoro postati društvena norma! Covid-19 je bio samo još jedan od malih nevidljivih neprijatelja kojih se moram čuvati, ali sada je postalo jasno da je on opasniji od drugih mikroorganizama koji mi prijete i da sam direktno ugrožena skupina.

Promatram paniku koja je zahvatila društvo i nije mi jasna. Oprez, racionalno ponašanje da, ali panika - ne.

15. ožujka

Pojačala sam mjere opreza. Kemoterapije primam na tjeđnoj bazi i dobro ih podnosim. Imala sam velike planove za lijepi društveni život pod kemoterapijom - kavice na Britancu, druženja s prijateljicama, redovito umjereno vježbanje s našom učiteljicom plesa, koncerti u Lisinskom i HGZ. Dobila sam na poklon prekrasnu periku od prave kose u kojoj izgledam fatalno. Na kemoterapije sam htjela odlaziti s crvenim ružem na usnama, visoko podignute glave.

U životu je dovoljan samo jedan K da radi probleme, a ja ih sad hendlam dva. Bila sam na prvoj kemoterapiji kada je zabilježena prva zaraza Covidom-19

Odjednom, ruž moram pokriti maskom. Periku ne nosim jer sve što dođe izvana mora se spaliti. Dobro, možda ne baš spaliti, ali oprati na 60 stupnjeva.

Nema više lijepe odjeće, samo sportski lok. Nema kavica na suncu, druženja, koncerata. Ali imam svoj dom, svoju oazu. Moj balkončić je uzak, star i trošan kao Nazorov čamac na Kupi, ali me nosi. U ovo doba godine imam pola sata sunca na njemu i moj je dnevni ritual da izbacim tabure i stolčič i pijem svoj jutarnji smoothie i zeleni čaj na suncu. Imam sve mogućnosti komunikacije i svi kanali gore - WhatsApp, Messenger, SMS, Facebook, e-mail. Gledam predstave iz HNK online i filmove na televiziji.

22. ožujka

Potres. Dok sam ujutro jurila iz stana, sa sobom sam ponijela ono što mi je najvrednije. To nije bio zlatni lančić ni prsten s poludragim kamenom. Ja sam sa sobom ponijela na cestu svoju zalihu zaštitnih maskica. Jer mi znače život.

Potres me je potresao do srži i izbacio iz ravnoteže. Kad sam se smrznuta i u strahu vratila u kuću, kad sam čula da ne smijem koristiti plin i razmišljala kako ću onda kuhati, grijati se, prati ruke, raspala sam se. Prijatelji su me odvezli kod sebe. Oni stanu-

ju na zapadu grada u novoj zgradi i kod njih sam se osjećala sigurno. Prije svih povukli su se u izolaciju i drastično reducirali društvene kontakte pa su bili "sigurni" za mene.

28. ožujka

Cijelo vrijeme mog boravka cijela je obitelj Šimleša nosila maske na licu. Nije to baš udobno. Bruno ima veliku glavu i svaku mu maska nateže uši. Čini se da nakon mog boravka ima klempave uši. Ostala sam kod njih skoro tjedan dana. Nisam se mogla suočiti sa strahom od podrhtavanja dok sam slaba nakon kemoterapije. Bila sam toliko zahvalna i sretna što je taj put efekt kemoterapije kasnio! Inače odmah iste noći natekne glava i zarumeni se lice, ali je moje tijelo bilo preplavljeno srećom i zahvalnošću što sam na sigurnom i efekti te kemoterapije su se pokazali s 12 sati zakašnjenja!

Moram pohvaliti i KBC Zagreb koji su u uvjetima korone i potresa uspjeli osigurati redovito primanje kemoterapija samo s jednim danom zakašnjenja!

1. travnja

Jedini izlasci su mi na mjesta visokog rizika - bolnice, tako da po povratku u kuću već na pragu skidam sve sa sebe i bacam na pranje. Cipele ostavljam kod vrata, kao i jaknu. Stvari koje su sa mnom bile u bolnici ostaju na stolčicu kraj vrata u svojevrsnoj karanteni. Ne diram ih nekoliko dana. Ako jednom doktorica napiše nešto važno u otpusnom pismu, ja to neću vidjeti dok ne bude prekasno!

U jednom napadu ekstravagancije kupila sam parni čistač. Razvija paru do 170 Celzijevih stupnjeva. Trenutačno je taj aparat moj najbolji prijatelj. Stalno je u upotrebi i dok ga koristim, u glavi mi je nemilosrdna mantra "die, Covid, die"! Pored vrata stoji i alkohol, kojim brišem sve predmete koje sam koristila vani te tek tada dobivaju propusnicu za ulazak u ostale dijelove kuće!

2. travnja

Držim se doma, ali danas me je prijate-

ljica, koja me vozi na terapiju i koja osim mene i svoga muža te šogorice ni s kim drugim ne komunicira, stavila u auto i odvezla u šumu. Cijeli svijet je bio moj. Prodisala sam ne samo plućima, nego svakom svojom stanicom. Upila sam i nebo i krošnje i voćke i svijetlozelenu boju tek propupalog lišća.

4. travnja

Jednom su me pitali odgovaramo li mi koji smo prošli životne krize bolje na druge životne izazove. Ja sam se nasmijala na tu ideju, ali kad sam bolje razmislila, vidjela sam da možda nešto tu postoji. Oni koji su se uspješno izborili s drugim životnim izazovima ovaj sadašnji doživljavaju kao samo još jedan s kojim se treba boriti.

Imam prirodni talent da u svakoj situaciji uočim ono pozitivno. Taj sam talent u svojih 20 godina, uz pomoć tečajeva i knjiga samopomoći, dodatno izbrusila.

Tako da sam ja i sada, u ovo neobično doba, pod pritiskom tri gadna zmaja - kemoterapije, korone i potresa - prilično vedra i ispunjena. Srce mi krvari kad na povratku s kemoterapije prodemo Ilicom i vidimo koliko je razrušen moj kvart, žao mi je ljudi koje kriza ekonomski ugrožava, ali ja sam u svome malome svemiru u redu.

5. travnja

U cijelome gradu ja sam valjda jedina koja zna koji je dan! Jer svaki tjedan primam kemoterapiju i pomno brojim dane kad sam loše, kad sam dobro, kad se već spremam za bolnicu. Drugima su svi dani isti i u srijedu ne znaju je li četvrtak ili utorak, a ja znam da sam u srijedu još opuštena jer u četvrtak pomno čistim kuću da nakon kemoterapije u petak mogu ležati na miru.

6. travnja

Danas sam jedva stigla napraviti sve što sam zacrtala! Priprema zdravog doručka, hvatanje sunca na balkončiću, prijateljica koja mi dostavlja hranu, kuhanje ručka, druga dostava zaštitnih maskica (prijateljica je odvojila od svoje zalihе i poslala svoga

“Taktilna sam osoba, ali sad sam si nametnula embargo na rukovanje, zagrljaje, poljupce... Ljudi krenu prema meni, a ja ispružim ruku u znak stop. Kao Grinch

sina meni na vrata), vježbanje s mojom učiteljicom plesa u 18, slušanje prijatelja koji čita iz svojih knjiga i komentira događanja, Zoom sastanak u 19.30. Do svojih omiljenih Zvezdanih staza na kraju dana bila sam mrtva umorna. Jedan bogat, ispunjen dan.

7. travnja

Naše društvo napokon cijeni znanost i sluša znanstvenike, a ne nogometaše i starlete. Nadam se da će tako ostati i nakon krize!

Ne nosim ružičaste naočale. Primjećujem i ružne stvari, ali nisam sigurna je li to zato što mi je trenutačno najvažnija stvar izliječiti se ili sam možda postala mudra, ne pridajem im pažnju. Ne uzrujavam se zbog piciginaša koji su ignorirali upozorenja Stožera, ni zbog političara, ni zbog teoretičara zavjere, kao ni zbog uskogrudnih ljudi koji misle da je bolje žrtvovati starce i bolesnike za dobrobit društva i ekonomije. Ne uzrujavam se. Eventualno prevrnem očima, ali im ne pridajem pažnju. Zdravije je tako.

10. travnja

Jučer ujutro sam podijelila svoju frustraciju oko maskica (i vizira) na Facebooku i onda cijeli dan zahvaljivala i svako malo plakala od ganuća. Jedna ozbiljno bolesna žena odvojila je par maskica za mene i poslala muža na poštu da mi ih pošalje. Jedna je poslala svog sina da mi na vratima ostavi kutiju njezinih maskica i kutijicu After Eight čokoladica.

Vizire su mi nudili od Bjelovara, preko Osijeka, do Rijeke i Splita. Riječki je paket već krenuo prema meni, kada je jedna žena poslala svoju frendicu iz Ilice da mi ostavi vizir na vratima. Dan je zapečatila moja prijateljica iz Luksemburga koja je preko Amazona naručila maskice i poslala mi ih. Zaprešić, Gradiška, Osijek, Rijeka, Split, Zagreb, Luksemburg. Ljubav stanuje svuda.

12. travnja

Toliko je divnih stvari koje su mi se dogodile posljednjih nekoliko dana da mi treba roman! Jutros sam čekala prijateljicu da me odveze u laboratorij da izvadim krv. Otvario se prozor na prvom katu. Nova susjeda, nedavno su se uselili, mi je nešto govorila. Taman su prolazili auti i kamion čistoće i ja je nisam čula. Približila sam joj se. Nudila mi je pomoć u nabavi. Ja ne znam ni kako se ona zove, to su novi ljudi u našem dvorištu, ali ona mi nudi pomoć jer vidi da nemam kosu i da nosim marame.

13. travnja

Na kvaki na mojim ulaznim vratima redaju se veliki i mali veliki činovi ljubavi. Pred Uskrs sam zavapila da mi fali cvijeća. Kad sam se vratila s kemoterapije, na kvaki me je dočekalo pet tulipana. Andreja je izvukla tulipane iz svoje vaze i prešla pola grada da mi ih okači na vrata.

Moj prag doživio je toliko ljubavi u ovih 50 dana. Dostavljaju se juhice i maskice, ananasi i jagode, špinat i klice, ručkovi u tri slijeda. Moje prijateljice pozvone, a ja trčim staviti masku i otvarati vrata. Moje oči već se smiju, sretne što će vidjeti nekoga koga volim. Kad otvorim vrata, one poskoče - kao gazele! Uzmiču što dalje od mene. Nikada uzmicanje i distanca nisu bili takav čin ljubavi kao što su sada.

14. travnja

“

**Što kupiti u karanteni?
 Šos od sedam slojeva ružičastog tila! Došao je iz Samobora, odradio karantenu i sada je instalacija u sobi. Šepuri se kao ružičasto sunce**

Nisam ludi sportski tip, ali nije bilo šanse da si u ovoj kemoterapiji dozvolim kao prošli put da mi tijelo izgubi tonus.

Nisam sportski tip i vježbanje tipa “znoj i suze” nikada mi nisu sjeli, ali vježbice i ples, kako to radi moja učiteljica plesa Petra Seitz - to je recept za mene!

Nije mi lako, nekad mi svaki pretklon pojačava mučninu, ali stisnem zube i izdržim. Oslabila sam i ne mogu izvesti broj ponavljanja kao ostale curke, ali odmorim par vježbi i idem dalje.

Svaki utorak i četvrtak vježbe preko Zooma - ne propuštam! Jer osim tonusa, ples s Petrom daje i čistu radost. A negdje duboko u sebi vjerujem da me i radost liječi.

16. travnja

Bila sam jako bojažljivo dijete. Bojala sam se mraka, duhova, svega. Osim ovog tjedna nakon potresa ispadam neustrašiva! Na terapijama sam za jako nezgodnu bolest, ali ja se ne bojim.

Razmišljala sam jako puno o strahu, o svim strahovima. Shvatila sam da strah ne pobjeđujem hrabrošću. Jer je hrabrost samo naličje iste priče. Treba stisnuti zube i ići dalje usprkos strahu. Shvatila sam da je jedini način da pobijedim strahove - vjera. Ja vjerujem u medicinu, ja vjerujem u uspjeh terapija, ja vjerujem svojim doktorima. Vjerujem u ljubav i dobrotu u ljudima. Vjerujem u smislenost u svijetu. Zato se ne bojim.

17. travnja

Moja draga susjeda mi je neki dan skočila u apoteku i onda sam joj danima pokušavala platiti narudžbu. Neće i neće. Na kraju smo postigle dogovor - neću za te kune kupiti ciklu, brokulu i rotkvice, nego ću ih potrošiti na nešto neobično, nešto lijepo, nešto ekstravagantno!

Ali što kupiti u karanteni? Još važnije - što simbolizira totalnu suprotnost ovome vremenu? Šos od sedam slojeva ružičastog tila!!! Ima li nešto što je veći kontrapunkt ovome trenirakasto-tajičastom-traperičastom vremenu?

I tako je ružičasti šos doputovao iz Samobora, prošao karantenu i sada je instalacija u mojoj sobi. Šepiri se kao ružičasto sunce. Predstavlja sve ono lijepo u čemu ću uživati kad završe liječenje i koronakriza.

Kad sve ovo završi i krenemo slaviti, možda ću se u njemu udati, a možda ćemo nakon izolacije toliko prošvikati da ćemo u šosu od tila i biserima odlaziti na - kavu!

19. travnja

Kad sam slaba poslije terapije, nemam apetita. Skuham si dan ranije rižu i kompot, i to mi odgovara za želudac. Kuham druge dane i uživam. Kuhanje je meni jedno potpuno uprisutnjenje, jedan vid meditacije. Ovo doba nam daje sve vrijeme svijeta da se kompletno posvetimo pripremi hrane. S druge strane, imam strašnu sreću sa svojim prijateljima - barem jednom tjedno mi netko skuha ručak!

Pozvone na vrata i kad im otvorim (s maskom), oni odskoče redom kao gazele još metar unazad, iako i oni imaju i maske i rukavice. Ja sve gledam kroz ljubav. I hranu koju kuhaju i to njihovo skakanje, jer to čine zbog brige za mene. Sve je čista ljubav.

23. travnja

Nitko nije uvijek dobro. Nitko nije uvijek sretan. Ako tvrdi da jest, bježite glavom bez obzira. Nije normalna osoba.

Znam da mnogima izgledam uvijek vedra, ali nisam...

Nekad prije bih se borila i ne bih si dozvoljavala da budem loše. Jer si kao škodim. Uzaludna borba. Samo bih se iscrpila - em nisam dobro, em trošim snagu da se umjetno održavam na površini. Škodila sam si više borbom protiv toga da ne budem loše. Sada si dozvolim tresnuti o pod i ostanem dolje koliko treba. Iskustvo je pokazalo da se onda prije pridignem.

Ako smo išta naučili nakon što je preko nas protutnjao agresivni njujdzerski diktat pozitivnog mišljenja, to je da imamo pravo biti loše. Dozvolimo si to. Pa će proći. ✓